

ČESKÁ REPUBLIKA

R O Z S U D E K

J M Ě N E M R E P U B L I K Y

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobkyně: **Ing. E. M.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 1292/25, Praha 5 - Smíchov, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. 8. 2012, č. j. 2 Ad 95/2011 – 25,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á**.
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Včas podanou kasační stížností žalovaná (dále též „stěžovatelka“) brojila proti rozsudku Městského soudu v Praze (dále též „městský soud“) ze dne 8. 8. 2012, č. j. 2 Ad 95/2011 – 25, jímž městský soud zrušil rozhodnutí stěžovatelky ze dne 2. 12. 2011, č. j. X (dále též „napadené rozhodnutí“) a rozhodl dále, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Napadeným rozhodnutím žalované bylo o námitkách žalobkyně proti rozhodnutí správního orgánu prvního stupně ze dne 3. 10. 2011, č. j. X (jímž žalovaná zamítla žádost žalobkyně, aby při výpočtu výše starobního důchodu byla zohledněna doba od roku 1967 do roku 1980, po kterou pečovala od úmrtí rodičů o své sestry Z., nar. X, a G. nar. X, pro nesplnění podmínek ustanovení § 32 odst. 4 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, rozhodnuto tak, že „rozhodnutí správního orgánu prvního stupně se zčásti mění tak, že pro nesplnění podmínek ustanovení § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., se žádost žalobkyně zamítá a ve zbytku se toto rozhodnutí potvrzuje.“

Městský soud ve shora uvedeném rozsudku dospěl k závěru, že podmínka péče o dítě do dosažení jeho zletilosti podle § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., je splněna pouze v případě sestry žalobkyně Z., o kterou žalobkyně pečovala od převzetí do péče 1. 7. 1967 do doby její zletilosti dne X. 1973, tedy déle než 5 let. V případě sestry G. není podle městského soudu podmínka § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., splněna, neboť tato sestra, kterou žalobkyně převzala do péče dne 1. 7. 1967, nabyla zletilosti dne X. 1971 a žalobkyně o ni tudíž pečovala dobu kratší než 5 let. Městský soud proto rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení s tím, aby zohlednila při přepočtu starobního důchodu, jenž byl žalobkyni přiznán, její péči o sestru Z.

V kasační stížnosti podané z důvodu nezákonnosti napadeného rozsudku [§ 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „s. ř. s.“], mj. stěžovatelka požádala o přiznání odkladného účinku kasační stížnosti. Svou žádost odůvodnila tím, že pokud Nejvyšší správní soud zruší napadený rozsudek, jímž bylo rozhodnutí stěžovatelky zrušeno, dostane se věc do stadia nového posouzení žaloby. Pokud by pak v dalším řízení krajský soud rozhodl opačně, mělo by to za následek, že by původní zrušené rozhodnutí stěžovatelky „obživlo“. Důsledkem nového rozhodnutí krajského soudu by již ovšem nebylo zrušení rozhodnutí vydaného v mezidobí k realizaci původního rozsudku krajského soudu. Nastala by tak situace, v níž by vedle sebe existovala dvě opačná rozhodnutí o téže věci. Jelikož se jedná o nežádoucí důsledek, který je existujícími procesními instituty prakticky neřešitelný, došlo by podle stěžovatelky k naplnění pojmu „nenahraditelné újmy“, jejíž vznik je jednou z podmínek přiznání odkladného účinku ve smyslu ustanovení § 73 odst. 2 s. ř. s.

Usnesením ze dne 15. 11. 2012, č. j. 4 Ads 105/2012 – 37, Nejvyšší správní soud přiznal kasační stížnosti odkladný účinek, když se ztotožnil s názorem stěžovatelky o možném nežádoucím právním a procesním stavu, kdy by vedle sebe existovala dvě zcela opačná rozhodnutí o téže věci. Současně však Nejvyšší správní soud poznamenal, že tímto rozhodnutím nepředjímá výsledek řízení o věci samé.

V doplňku kasační stížnosti ze dne 1. 10. 2012 vytýkala stěžovatelka Městskému soudu v Praze nesprávné posouzení právní otázky ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., pokud tento soud zrušil napadené rozhodnutí stěžovatelky a zavázal ji, aby zohlednila v případě přepočtu dávky důchodového pojištění (starobního důchodu) žalobkyně její péči o sestru Z. B., narozenou X., kterou převzala do péče dne 1. 7. 1967 a pečovala o ni až do doby, kdy tato dosáhla zletilosti, tj. X. 1973. Stěžovatelka poukázala na ustanovení § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., upravující podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod, jakož i ustanovení § 20 odst. 1 téhož zákona, podle něhož se dítětem pro účely důchodového pojištění rozumí dítě vlastní nebo osvojené, a pokud zákona nestanoví jinak, též dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů, přičemž podle odst. 2 téhož ustanovení se za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů považuje dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě manžela, které mu bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu, a dítě manžela, zemřel-li druhý rodič dítěte nebo není-li tento znám. Stěžovatelka zdůraznila, že výchovu dítěte, které bylo svěřeno ženě do péče lze tedy zohlednit pouze na základě rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Žalobkyně prokazuje péči o své sestry Z. B., narozenou X., a G. B., narozenou X., pouze kopií

pokračování

potvrzení Městského národního výboru ve Štúrově ze dne 3. 10. 1988, v němž není žádná informace o rozhodnutí, jímž by byly sestry žalobkyni svěřeny do péče. Žalobkyně byla ustanovena opatrovníkem nezletilé Z. B. až rozhodnutím Okresního soudu v Nových Zámcích ze dne 16. 9. 1971, č. j. 7 Nc 2094/71, a to po úmrtí matky H. B., zemřelé dne X. 1971. Do té doby byla nezletilá v péči i výchově své matky. Skutečnost, že žalobkyně pobírala na své sestry přídavky na děti, přebírala jejich sirotčí důchod a byla jí přiznána sleva na dani ze mzdy na tyto dvě osoby, není pro posouzení splnění podmínky ustanovení § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění rozhodující. Nezletilá byla prokazatelně svěřena do péče účastnice řízení až citovaným rozhodnutím Okresního soudu v Nových Zámcích. Vzhledem k tomu, že žalobkyně neprokázala, že jí sestry byly svěřeny do trvalé péče rozhodnutím příslušného orgánu již před rokem 1971, a není tedy prokázáno, že byly ve vztahu k ní dětmi ve smyslu § 20 zákona o důchodovém pojištění, nelze její případnou péči o mladší sestru Z., nar. X., hodnotit pro uznání výchovy dítěte ve smyslu ustanovení § 32 odst. 4 cit. zákona za účelem snížení věkové hranice žalobkyně na starobní důchod. Jestliže městský soud zavázal stěžovatelku, aby zohlednila v případě přepočtu dávky starobního důchodu žalobkyně její péči o sestru Z., stalo se tak na základě nesprávného právního posouzení věci. Stěžovatelka proto navrhovala, aby Nejvyšší správní soud rozsudek městského soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Žalobkyně podle obsahu spisu vyjádření ke kasační stížnosti nepodala.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek v souladu s ustanovením § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelka uplatnila ve své kasační stížnosti. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti, a které by jej opravňovaly se od uplatněných důvodů kasační stížnosti odchýlit. Po přezkoumání věci dopěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Z textu kasační stížnosti vyplývá, že ji stěžovatelka podala z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

Podle naposledy uvedeného ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Nesprávné posouzení právní otázky soudem spočívá v tom, že na správně zjištěný skutkový stav je aplikován nesprávný právní názor, popřípadě je sice aplikován správný právní názor, ale tento je nesprávně vyložen.

Z obsahu dávkového spisu žalobkyně, vedeného stěžovatelkou, zjistil Nejvyšší správní soud následující rozhodné skutečnosti:

Rozhodnutím stěžovatelky ze dne 21. 3. 2000, č. j. X, byl žalobkyni přiznán od 1. 1. 2000 starobní důchod podle § 31 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů (tzv. předčasný starobní důchod) při zohlednění výchovy jednoho dítěte – syna žalobkyně M. M., nar. X. Podle tohoto rozhodnutí činila celková doba pojištění do 1. 1. 2000 14 934 dnů,

tj. 40 roků a 334 dnů, přičemž do dosažení důchodového věku (16. 4. 2001) chybělo žalobkyni 471 dnů. Starobní důchod byl přiznán ve výši 6827 Kč měsíčně.

Rozhodnutím stěžovatelky ze dne 20. 3. 2009, č. j. X, byl žalobkyni přiznán od 29. 12. 2008 vdovský důchod podle ustanovení § 49 zákona č. 155/1995 Sb., v platném znění, a to ve výši 2 834 Kč měsíčně; starobní důchod k témuž dni náležel ve výši 10 110 Kč měsíčně, celkem tedy stěžovatelce náleželo 12 944 Kč měsíčně.

Opakovanými podáními z roku 2009 a 2010 žádala žalobkyně stěžovatelku o přepočtení výše svého starobního důchodu s ohledem na skutečnost, že kromě syna M. M. vychovávala v minulosti své dvě sestry G., nar. X a Z., nar. X B. Vyslovila přesvědčení, že u těchto dětí splnila podmínku výchovy pro nárok na starobní důchod a vysvětlila, že při sepsu žádosti o tento důchod byla mylně informována, že podmínka výchovy dítěte je splněna jen za předpokladu, že péče o ně trvala po dobu alespoň deseti roků, avšak bylo jí zamlčeno, že pokud žena převzala péči o dítě po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka splněna, pokud o ně pečovala alespoň po dobu 5 let; tuto naposledy uvedenou podmínku podle svého přesvědčení u obou sester splnila.

Stěžovatelka opakovaně vyzývala žalobkyni k předložení potřebných dokladů svědčících o její péči o sestry, zejména předložení rozhodnutí příslušného orgánu (ve smyslu § 20 zákona č. 155/1995 Sb.) o svěření sester do její výchovy nahrazující péči rodičů.

Žalobkyně k požadavkům stěžovatelky ve svých podáních ze dne 12. 5. 2009, 25. 6. 2009, 7. 2. 2010, 3. 6. 2010 opakovaně uváděla, že se snažila opatřit doklady dosvědčující její péči o sestry v 60. a 70. letech minulého století. Korespondovala s Městským úřadem ve Štúrovu, Okresním soudem v Nových Zámcích, Sociální pojišťovnou v Bratislavě a podařilo se jí opatřit pouze několik dokladů svědčících o její péči o sestry, nikoliv však o jejich svěření do výchovy. Bylo jí sděleno, že tyto doklady již neexistují. Není ale její vinou, že úřady nejsou schopny vlastní rozhodnutí potvrdit. Znovu opakovala, že pečovala o své dvě sestry, které byly podstatně mladší než ona, a to až do jejich zletilosti a ostatně i později. Čestně prohlásila, že její péče o tyto děti trvala déle než 5 let poté, kdy jejich otec J. B., nar. X, zemřel v roce 1962 a z matky H. B., nar. X, se stala alkoholička, která nebyla schopna se o své nezletilé dcery postarat. Matka zemřela v roce 1971. Žalobkyně převzala po otcově smrti výchovu svých sester a požádala tehdejší Národní výbor ve Štúrovu o pomoc. Vyřešilo se to tak, že na její osobu byly převedeny platby sirotčího důchodu obou sester, byly jí vypláceny rodinné přídavky a od roku 1967, kdy nastoupila do zaměstnání, a přestěhovala se spolu s oběma sestrami do samostatného bytu, měla na obě děti úlevu na daních. Nevzpomíná si již, zda existovalo v té době rozhodnutí o svěření dětí do její výchovy.

Žalobkyně předložila stěžovatelce potvrzení Městského národního výboru ve Štúrově z 30. 6. 1969, jímž tento orgán potvrzuje, že Ing. E. B., zaměstnankyně JCP n. p. ve Štúrově, spolu se svými nezletilými sestrami G. B., nar. X a Z. B., nar. X., žije v samostatné domácnosti, odděleně od své matky H. B., která je důchodkyní s měsíčním příjmem 750 Kč. Ing. E. B. má v přímém zaopatření své mladší sestry, o které se sama stará ze svého výdělku a ze sirotčího důchodu, který pobírá od Štátného úřadu dochodkového

pokračování

zabezpečenia v Bratislavě. Od 1. Července 1967 přerušila soužití s matkou, která zůstala nadále bydlet v ulici K. č. 147 a spolu se svými sestrami se přestěhovala do ulice Š. Péče (starostlivost) o nezletilé děti byla jmenované svěřena od 1. 7. 1967. Současně se potvrzuje, že Ing. E. B. se svými nezletilými sestrami kromě jejího měsíčního příjmu ze zaměstnání a sirotčího důchodu na nezletilé jiný příjem nemá. Potvrzení bylo vydáno jako doklad k žádosti o poskytnutí daňové úlevy odborem finančním ONV v Nových Zámcích a jako doklad pro zaměstnavatele k žádosti o přiznání výchovného. Fotokopie předloženého dokladu byla opatřena potvrzením o shodě s originálem.

Žalobkyně dále předložila rozhodnutí ONV v Nových Zámcích, odboru státních financí ze dne 5. 8. 1969, jímž jí byla přiznána úleva na dani ze mzdy od 1. 7. 1967 do 31. 12. 1968 na dvě vyživované osoby s ohledem na skutečnost, že se stará o dvě nezletilé sestry. Předložila rovněž potvrzení téhož orgánu ze dne 30. 6. 1969, v němž se jí potvrzuje, že vyživuje jako opatrovnice své dva nezletilé sourozence. Potvrzení bylo vydáno pro účely zdanění mzdy počínaje 1. 1. 1969 s tím, že platí do 31. 12. 1969. I tento doklad je opatřen potvrzením o shodě s originálem.

Žalobkyně rovněž předložila dopis odboru sociální péče bývalého ONV v Nových Zámcích ze dne 30. 6. 1969, adresovaný Juhoslovenským celulózkám a papiernám n. p. Štúrovo, v němž ve věci péče o nezletilé G. a Z. B. jsou uplatňovány zpětně nároky na přídavky na tyto děti. V žádosti se uvádí, že Ing. E. a B. má děti ve své péči od 1. 7. 1967 ve smyslu § 26 odst. 1 zákona č. 88/68 Sb. a § 20 odst. 2 písm. d) zákona č. 92/68 Sb. Kromě sirotčího důchodu má tak právo pobírat i rodinné přídavky na tyto děti. Matka dětí je alkoholičkou, o své děti se nestará, výživné na ně neplatí a není v zaměstnaneckém poměru. Podle obsahu potvrzení byly k němu připojeny doklady potvrzující, že nezletilá G. studuje na SVŠ ve Štúrově, vyjádření MNV ve Štúrově o tom, že E. B. má děti ve své výchově a péči (opatre). I tento žalobkyní předložený doklad je opatřen potvrzením Ministerstva vnitra Slovenské republiky, státního archívu v Nitře, pobočka Nové Zámky, že tato kopie je úplnou reprodukcí archivovaného dokumentu uloženého ve fondu ONV Nové Zámky pod signaturou sociální odbor „OM“.

Dále žalobkyně předložila rozsudek Okresního soudu v Nových Zámcích ze dne 16. 9. 1971, jímž byla ustanovena opatrovnící nezletilé Z. B., nar. X. Současně byl zamítnut návrh na ustanovení opatrovnící G. B., nar. X, a to z důvodu její zletilosti. V odůvodnění rozhodnutí se uvádí, že rodiče sester zemřeli, a to otec J. B. X a matka H. dne X. Bylo tudíž potřebné ve smyslu § 78 odst. 1 zákona o rodině ustanovit nezletilé Z. opatrovníka. I tento doklad je opatřen potvrzením Ministerstva vnitra Slovenské republiky o shodě kopie s originálem.

Ve spise se nachází rozhodnutí Správy důchodu v Bratislavě, jímž byl Ing. E. B. přiznán od X sirotčí důchod na dvě děti spolu se zvláštním přídavkem, celkem ve výši 1000 Kč měsíčně.

Dále se zde nachází potvrzení Městského národního výboru ve Štúrově, odboru školství, kultury, sociálních věcí, pracovních sil a zdravotnictví, ze dne 3. 10. 1988, jímž se Ing. E. M., rozené B., potvrzuje, že opatrovala své sestry Z. a G., přičemž podle provedeného šetření trvala péče o ně od roku 1967 do 14. 7. 1976. Žalobkyně současně

doložila potvrzení Městského úřadu ve Štúrově ze dne 14. 2. 2011, jímž se potvrzuje, že kompletní dokumentace z registračního střediska uvedeného orgánu o činnosti bývalého Městského národního výboru ve Štúrově od roku 1967 do roku 1976 byla odevzdána do Státního archívu v Nových Zámcích.

Stěžovatelka vydala dne 3. 10. 2011 rozhodnutí č. X, jímž pro nesplnění podmínek ustanovení § 32 odst. 4 písm. a) zákona č. 155/1995 Sb. zamítla žádost žalobkyně o přepočítání jejího starobního důchodu s poukazem na rozsudek Okresního soudu v Nových Zámcích ze dne 16. 9. 1971, jímž byla žalobkyně ustanovena opatrovníkem nezletilé Z. B. a její návrh na ustanovení opatrovníkem G. B. byl zamítnut. Stěžovatelka usoudila, že žalobkyně nesplňuje podmínku výchovy dětí do dosažení zletilosti po dobu 5 roků, protože sestra G. v den vydání rozsudku byla již zletilá a nezletilá Z. dosáhla 16 let věku. Žalobkyni tudíž nelze uznat výchovu tohoto dítěte pro účely stanovení důchodového věku.

V námitkách proti tomuto rozhodnutí žalobkyně vyslovila přesvědčení, že stát by měl sdělit, na základě čeho a od kdy pobírala sirotčí důchod ve fázi, kdy péče o děti byla jejich matce odňata a zda se tak stalo na základě rozhodnutí soudního či rozhodnutí sociálního odboru Národního výboru. Znovu čestně prohlásila, že o své sestry osobně pečovala od 1. 7. 1967, jak to řada úřadů potvrdila. Dále zdůraznila, že do důchodu odešla po dovršení 56 let věku a byl jí přiznán předčasný starobní důchod krácený o 2 roky. Uvedla, že tehdy ženy, které vychovaly jedno dítě, což byl i její případ, měly nárok na starobní důchod v 56 letech. Žádala o vysvětlení a nápravu.

Rozhodnutím ze dne 2. 12. 2011, č. X, stěžovatelka námitkám žalobkyně nevyhověla, napadené rozhodnutí ze dne 3. 10. 2011 změnila pouze formulačně, a to tak, že pro nesplnění podmínek ustanovení § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se žádost účastnice řízení zamítá a ve zbytku se toto rozhodnutí potvrzuje. S odkazem na ustanovení § 32 odst. 4 a § 20 odst. 1 citovaného zákona, podle nichž je podmínka výchovy dítěte převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů splněna za předpokladu, že dítě bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, se stěžovatelka ztotožnila se závěrem správního orgánu I. stupně, že v případě žalobkyně není ve vztahu k jejím sestrám tato podmínka splněna.

K námitkám týkajícím se důchodového věku žalobkyně stěžovatelka vysvětlila, že tato požádala o starobní důchod 17. 12. 1999 s datem přiznání od 1. 1. 2000. Byl jí přiznán starobní důchod podle § 31 zákona o důchodovém pojištění, tedy tzv. předčasný. Podle ustanovení § 32 odst. 1 uvedeného zákona činil důchodový věk u ženy, která vychovala jedno dítě 56 let, pokud dosáhla tohoto věku do 31. 12. 1995. U těch, které dosáhly důchodového věku v období od 1. 1. 1996 do 31. 12. 2006, což byl případ stěžovatelky, se důchodový věk stanovil tak, že ke kalendářnímu měsíci, v němž pojištěnec dosáhl této hranice, se přičítají u žen 4 kalendářní měsíce za každý započatý kalendářní rok z doby po 31. 12. 1995 do dosažení věkových hranic uvedených v § 32 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění; za důchodový věk se pak považuje věk dosažený v takto určeném kalendářním měsíci v den, který se číslem shoduje se dnem narození pojištěnce. Důchodový věk žalobkyně tak činí 57 let a 4 měsíce, tohoto věku dosáhla dne 16. 4. 2001. Vzhledem

pokračování

k tomu, že požadovala přiznání starobního důchodu od 1. 1. 2000, tj. 471 dní před dosažením důchodového věku, byl jí přiznán předčasný starobní důchod.

Proti tomuto rozhodnutí podala stěžovatelka včas žalobu, v níž zejména namítala, že rozhodnutí Okresního soudu v Nových Zámcích, o něž stěžovatelka opírá svůj zamítavý výrok, je pouze formálním údajem vzhledem k tomu, že o obě sestry pečovala již od roku 1965, přičemž tuto péči dokládají i potvrzení příslušného odboru sociální péče a finančního odboru ONV v Nových Zámcích, a to od 1. 7. 1967. Rozsudek soudu v Nových Zámcích byl vydán až po smrti jejich matky, kdy bylo potřeba formálně řešit ustanovení opatrovníka nezletilé sestře. Skutečností přitom je, že se o sestry starala již po dobu svých studií, poté, co se její matka dostala do silné závislosti na alkoholu. Úřady péči o sestry akceptovaly a veškerá agenda a komunikace spojená s péčí o ně byla vedena se žalobkyní. Jí byly adresovány i finanční dávky sociální péče apod. Bohužel se již nezachovala veškerá dokumentace, která by toto mohla účinněji doložit. Žalobkyně navrhovala, aby soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení.

Městský soud po provedeném dokazování, zejména písemnými doklady předloženými stěžovatelkou - výše již citovanými, a výpovědí žalobkyně jako účastnice řízení, napadeným rozsudkem zrušil přezkoumávané rozhodnutí žalované a věc jí vrátil k dalšímu řízení. Dospěl k závěru, že podmínka péče o dítě podle § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění je splněna pouze v případě mladší sestry žalobkyně - Z., nar. X, o kterou žalobkyně prokazatelně pečovala od 1. 7. 1967 do doby její zletilosti dne X1973, tedy déle než zákonem požadovaných 5 roků. V případě sestry G. nemohla být podle městského soudu podmínka pětileté péče splněna, neboť tato sestra, kterou žalobkyně prokazatelně převzala do péče 1. 7. 1967, nabyla zletilosti dne X. 1971 a péče tudíž netrvala potřebných 5 roků. Městský soud v Praze zavázal stěžovatelku, aby v novém rozhodnutí zohlednila v případě přepočtu dávky důchodového pojištění, která byla žalobkyni přiznána, její péči o sestru Z., nar. X, neboť splnila podmínky výchovy tohoto dítěte podle § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění pro nárok na starobní důchod.

Nejvyšší správní soud se s tímto posouzením věci Městským soudem v Praze ztotožňuje.

Pro nárok na starobní důchod (jak vznik, tak i jeho výši) má rozhodující význam, spolu s dobou pojištění důchodový věk. Podle zákonné úpravy dané zákonem č. 155/1995 Sb. je u žen důchodový věk závislý na počtu dětí ženou vychovaných (ostatně stejně tak tomu bylo i podle předchozích právních úprav).

Podle § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, „*je podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10 roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 5 roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat*“.

Citované ustanovení je třeba vykládat v kontextu s ustanovením § 20 téhož zákona, v němž je vymezen pojem „dítě“, a to pro účely zákona o důchodovém pojištění.

Podle § 20 odst. 1 uvedeného zákona se „*dítětem se pro účely tohoto zákona rozumí dítě vlastní nebo osvojené, a pokud se dále nestanoví jinak, též dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů*“.

Podle § 20 odst. 2 téhož zákona „*Se za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů považuje dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě manžela, kterému bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu, a dítě manžela, zemřel-li druhý rodič dítěte nebo není-li znám*“.

Zákon tudíž jako podmínku výchovy dítěte mající vliv na vznik nároku a výši starobního důchodu ženy na prvním místě staví osobní péči o takové dítě ve věku do dosažení zletilosti, a to po dobu 10 roků. Pamatuje ovšem i na případy, kdy žena nemohla podmínku péče o dítě po dobu 10 let splnit z vážných, objektivních důvodů. Jde o případ, kdy se žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku. Pak je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku dosažení zletilosti alespoň po dobu 5 roků, pokud žena před dosažením zletilosti nepřestala o dítě pečovat. Platí to nejen pro dítě vlastní či osvojené, ale též pro dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů.

Nejvyšší správní soud se ztotožňuje se závěrem Městského soudu v Praze, že shora uvedenou podmínku osobní péče po zákonem požadovanou dobu žalobkyně splnila ve vztahu ke své mladší sestře Z. B. Ze všech provedených důkazů, zejména zpráv odboru sociální péče bývalého ONV v Nových Zámcích a MěNV ve Štúrovu je patrné, že nejméně od roku 1967 žalobkyně pečovala nejen o svou mladší sestru Z., ale i o starší sestru G., a to až do dosažení jejich zletilosti (ostatně i později). Podmínka 5 let výchovy dítěte však je prokázána jen u mladší sestry Z., když k datu 1. 7. 1967, o němž všechny výše již citované zprávy celé řady tehdejších státních orgánů hovoří jako o nepochybném datu převzetí péče o nezletilé děti žalobkyní, starší sestře G. bylo již více než 14 roků a podmínka trvání péče o ni po dobu nejméně 5 roků do dosažení zletilosti nemohla být tudíž ze strany žalobkyně splněna.

Skutečnost, že žalobkyně o své výrazně mladší sestry nejméně od 1. 7. 1967 osobně pečovala ostatně nebyla mezi účastníky sporná, stěžovatelka však namítala, že ani ve vztahu k mladšímu dítěti – nezl. Z. B. nelze žalobčinu péči o ni pro účely zákona o důchodovém pojištění uznat, neboť k převzetí do péče nahrazující péči rodičů nedošlo na základě rozhodnutí příslušného soudu, jak vyžaduje ustanovení § 20 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění.

Nutno předeslat, že stěžovatelka se mýlí, pokud za zákonem vyžadované rozhodnutí, jímž bylo dítě převzato do trvalé péče nahrazující péči rodičů pokládá jen rozhodnutí soudní; zákon v ust. § 20 odst. 2 počítá s rozhodnutím „příslušného orgánu“, nikoliv pouze s rozhodnutím soudu.

Podle judikatury (ostatně i dosavadní správní praxe) se za rozhodnutí příslušného orgánu, na základě něhož bylo dítě převzato do trvalé péče nahrazující péči rodičů, považuje nejen rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do péče jiného občana podle § 45 zákona

pokračování

o rodině, rozhodnutí soudu o osvojení dítěte podle § 63 a § 74 zákona o rodině, ale i rozhodnutí orgánu sociální právní ochrany, jímž je zde okresní úřad, o péči budoucího osvojitele o dítě nejméně po dobu 3 měsíců před rozhodnutím soudu o osvojení podle § 69 zákona o rodině, rozhodnutí soudu o ustanovení občana poručníkem podle § 78 zákona o rodině, rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do pěstounské péče podle § 2 zákona o pěstounské péči, rozhodnutí okresního úřadu (dříve okresního národního výboru) podle § 19 zákona č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánu ČSR v sociálním zabezpečení o okamžitém umístění do náhradní výchovy nahrazující péči rodičů na dobu než rozhodne soud a rozhodnutí soudu o předběžném opatření o péči o dítě podle § 45 zákona o rodině a § 76a občanského soudního řádu. Nutno uvést, že i v době, kdy žalobkyně o své nezletilé sestry pečovala, platil již zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, který v § 45 upravoval možnost svěřením dítěte do výchovy jiného občana než rodiče (včetně možnosti vydání předběžného opatření), vyžadoval-li to zájem dítěte, jestliže občan poskytoval záruku jeho řádné výchovy. V platnosti bylo vedle toho vládní nařízení č. 59/1964 Sb. o úkolech národních výborů při péči o děti, vydané podle zákona o národních výborech a zákona o rodině, které svěřovalo jak místním národním výborům, tak okresním národním výborům některé pravomoci při péči o dítě, včetně možnosti učinění řady výchovných opatření. Mezi ně patřilo též rozhodnutí okresního národního výboru o umístění dítěte do výchovy nahrazující péči rodičů proto, že o dítě nikdo nepečuje nebo, že jeho vývoj je v dosavadním prostředí ohrožen (§ 14 uvedeného vládního nařízení). Toto opatření platilo až do konečného rozhodnutí soudu. Důvody pro takové opatření mohly být subjektivní, tkvící v podstatě v nedostacích výchovy ze strany rodičů, či jednoho z nich, nebo i objektivní, tkvící v okolnostech nezávislých na jednání rodičů, jako nemoc v rodině, nevhodné bytové poměry, úmrtí rodičů a podobně. K tomu, aby mohlo být k takovému opatření přistoupeno, nebylo zapotřebí zbavení rodičů jejich rodičovských práv. Takové výjimečné opatření musí a muselo být opřeno o pečlivé a spolehlivé objasnění okolností svědčící pro závěr, že žádný z rodičů není s to náležitým způsobem řádnou výchovu dítěte zajistit a výchova u jiného občana je v zájmu dítěte.

Nejvyšší správní soud na základě v řízení provedených důkazů je přesvědčen, že k takovéto kumulaci důvodů, pro které nemohla být výchova mladších sester žalobkyně zajištěna jejich rodiči, došlo i v projednávané věci, neboť otec žalobkyně a obou jejích sester zemřel již v roce 1962 a matka nebyla s to výchovu dětí zajistit z důvodů zdravotních i osobních (byla invalidní alkoholička). Péči o obě mladší sestry převzala tudíž žalobkyně a Nejvyšší správní soud je přesvědčen, že zde muselo existovat opatření, ať již v podobě předběžného opatření soudu či pravděpodobněji rozhodnutí o umístění dětí do výchovy nahrazující výchovu rodičů příslušného okresního národního výboru, na základě něhož došlo k převzetí obou sester do trvalé péče nahrazující péči rodičů ze strany žalobkyně. Bez takového rozhodnutí příslušného orgánu by nebylo možné, aby se žalobkyně se svými sestrami přestěhovala do samostatného bytu, odděleně od jejich matky, že by jí bylo vydáno potvrzení Městským národním výborem, odborem sociálního zabezpečení ve Štúrově (dne 30. 6. 1969), jímž tento orgán potvrzuje, že Ing. E. B. má v přímém zaopatření své dvě mladší sestry, o které se sama stará a pobírá na ně od Státního úřadu důchodového zabezpečení v Bratislavě sirotčí důchod. V tomto potvrzení se výslovně uvádí, že péče o nezletilé děti byla jmenovaně svěřena od 1. 7. 1967. Bez takového příslušného opatření by se žalobkyně nemohla stát ani osobou, která na děti pobírala rodinné přídatky a které byla poskytnuta příslušná úleva na dani (viz potvrzení ONV v Nových Zámcích, odboru

státních financí ze dne 5. 8. 1969 či potvrzení odboru sociální péče bývalého ONV v Nových Zámcích ze dne 30. 6. 1969). Rozhodnutím Okresního soudu v Nových Zámcích ze dne 16. 9. 1971, jímž byla žalobkyně ustanovena opatrovnící nezl. Z. B., bylo již jen reagováno na úmrtí matky obou sester, která nebyla zbavena rodičovských práv a soud proto dodatečně musel nezletilé ustanovit opatrovníka, jenž za ni bude jednat.

Všechny tyto skutečnosti vedou Nejvyšší správní soud k závěru, že podmínku výchovy dítěte ve smyslu § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění žalobkyně splnila nejen ve vztahu k vlastnímu synovi M. M., ale též ke své mladší sestře Z. B., neboť o ni pečovala po zákonem požadovanou dobu (nejméně 5 let po dosažení věku 8 let) a nepřestala o ni pečovat před dosažením její zletilosti. Městský soud v Praze tudíž nepochybil (nedopustil se extenzivního výkladu zákona), pokud přezkoumávané rozhodnutí stěžovatelky, jímž byla zamítnuta žádost žalobkyně o přepočítání starobního důchodu, zrušil, věc vrátil žalobkyni k dalšímu řízení se závazným právním názorem, aby v novém rozhodnutí zohlednila v případě přepočtu dávky důchodového pojištění, její péči o sestru Z. B., narozenou X.

Kasační stížnost stěžovatelky proti uvedenému rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 8. 8. 2012, č. j. 2 Ad 95/2011 – 25, byla tudíž Nejvyšším správním soudem podle § 110 odst. 1 s. ř. s. jako nedůvodná zamítnuta, neboť Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že městský soud se nedopustil nesprávného posouzení právní otázky soudem ve smyslu § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.

O náhradě nákladů řízení rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s ustanovením § 60 odst. 1 a 2 ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka ve věci neměla úspěch a navíc jde o správní orgán důchodového pojištění, jemuž ani při případném úspěchu v řízení nemůže být právo na náhradu nákladů řízení soudem přiznáno. Žalobkyni, která byla v řízení úspěšná, podle obsahu spisu náklady řízení o stěžovatelkou podané kasační stížnosti nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. března 2013

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu